

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/3698,Sesja-naukowo-edukacyjna-Wrzesien-1939-w-70-rocznice-wybuchu-I-wojny-swiatowej-.html>
03.04.2026, 21:20

Sesja naukowo-edukacyjna „Wrzesień 1939” w 70. rocznicę wybuchu II wojny światowej - Kraków, 29 września 2009

29.09.2009

W związku obchodami 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie we współpracy z Kuratorium Oświaty w Krakowie, Instytutem Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Klubem Historycznym im. gen. Stefana Roweckiego „Grotą” zaproponował uczczenie pamięci bohaterów wojny obronnej 1939 roku poprzez sesję naukowo-edukacyjną, skierowaną w szczególności do nauczycieli i młodzieży licealnej. Sesja zorganizowana została w ramach „Małopolskiego programu edukacji patriotycznej” i odbyła się 29 września 2009 r. w Auli im. ks. Józefa Tischnera Collegium Witkowskiego UJ w Krakowie, ul. Gołębia 13.

Przybyłych gości przywitał dyrektor Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego dr hab. Stanisław Sroka, prof. UJ, który skierował szczególne słowa do zaproszonych żołnierzy września. Następnie głos zabrał dyrektor Oddziału IPN w Krakowie dr Marek Lasota.

W imieniu Małopolskiego Kuratora Oświaty wystąpiła wicekurator Agata Szuta, która szczególnie ciepło powitała licznie zgromadzoną na sesji młodzież. Podkreśliła, że w roku szkolnym 2009/2010, ogłoszonym przez MEN „Rokiem Historii Najnowszej”, obchodzić będziemy wiele ważnych wydarzeń historycznych. Sesja naukowo-edukacyjna inauguruje małopolskie działania w ramach „Roku Historii Najnowszej”. Jest okazją, by w interesujący sposób upowszechniać wiedzę o ważnych dla Polski wydarzeniach XX wieku, promować przedsięwzięcia związane z utrwalaniem pamięci o ludziach i ich czynach w walce o niepodległość naszego kraju oraz kreować postawy patriotyczne młodego pokolenia.

W ramach wystąpień gości swoimi wspomnieniami z udziału w wojnie obronnej 1939 roku podzielił się jeden z uczestników kampanii wrześniowej, po którego wystąpieniu minutą ciszy uczczono pamięć poległych żołnierzy i cywilów.

Część zasadnicza sesji rozpoczęła się teledyskiem „40:1” popularnej ostatnio w Polsce szwedzkiej grupy Sabaton. Poprzedził go komunikat na temat nowego projektu edukacyjnego Instytutu Pamięci Narodowej „Kamienie Pamięci - znajdź bohatera września” oraz zaproszenie młodzieży do udziału w konkursie z wiedzy zaprezentowanej w dwóch pierwszych referatach sesji.

W pierwszym wystąpieniu Elżbieta Jakimek-Zapart (OBEP IPN Kraków) przybliżyła obecnym kulisy zawarcia niemiecko-sowieckiego paktu, podpisanego w Moskwie 23 sierpnia 1939 r. przez Joachima Ribbentropa i Wiaczesława Mołotowa. Dołączony do niego tajny protokół był w istocie IV rozbiorem Polski. Opisała również skutki sąsiedzkiej zdrady, której efektem było militarne budowanie nowego ładu - rozpoczęte 1 września 1939 r. wybuchem II wojny światowej - ingerującego w porządek europejski od Morza Bałtyckiego po Morze Czarne, od Finlandii po rumuńską Besarabię. Na zakończenie przedstawiła stan współczesnej świadomości historycznej Rosjan na temat zawarcia paktu Ribbentrop - Mołotow na podstawie najnowszych badań

Wszecchrosyjskiego Centrum Badania Opinii Publicznej, opublikowanych na kilka dni przed 70. rocznicą zawarcia umowy w rosyjskiej „Prawdzie”.

W kolejnym referacie dr Teodor Gąsiorowski (OBEP IPN Kraków) opisał szlak bojowy Armii „Kraków”, której zadaniem miała być obrona południowego skrzydła frontu polsko-niemieckiego. Zgodnie z polskim planem operacyjnym Armia „Kraków” miała tkwić na stanowiskach obronnych wzdłuż południowo-zachodniej granicy państwa bez myśli o odwrocie, co w praktyce okazało się nierealne już 1 września. Słuchacze mogli się również dowiedzieć o jednej z dwóch w Wojsku Polskim jednostkach zmotoryzowanych - 10. Brygadzie Kawalerii - stanowiącej odwód operacyjny Armii „Kraków”, którą Niemcy w uznaniu dla kunsztu bojowego jej żołnierzy umundurowanych w charakterystyczne czarne skórzane kurtki nazwali „czarną brygadą”.

Przerwa wraz z poczęstunkiem był okazją do kuluarowej wymiany poglądów na tematy zaprezentowane w pierwszej części sesji.

Drugą część sesji rozpoczęła prelekcja dr. Krzysztofa Mroczkowskiego (Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie) - scharakteryzował on walki lotnicze w Małopolsce z uwzględnieniem drugiego agresora, jakim okazała się Republika Słowacka, powstała na gruzach Czechosłowacji wiosną 1939 r. Stała się ona sojusznikiem III Rzeszy i wsparła aktywnie niemieckiego agresora na Podhalu i Spiszu, a także w rejonie Sanoka.

W kolejnym referacie Maciej Zakrzewski (OBEP IPN Kraków) opowiadał o działaniach jednostek polskiej kawalerii, które podczas kampanii wrześniowej wykonały jedynie kilkanaście szarż, w pozostałych przypadkach spełniając rolę oddziałów piechoty wbrew utrwalonemu przez nazistowską propagandę wizerunkowi polskiego kawalerzysty, szarżującego z szablą w dłoni na niemiecki czołg. Bliżej opisał pierwszą szarżę II wojny światowej pod Krojantami, gdzie niemal symboliczny stał się fakt, że naprzeciw żołnierzy 18. Pułku Ułanów Pomorskich płk. Kazimierza Mastalera stanęły jednostki 20. Dywizji Piechoty Zmotoryzowanej należące do XIX Korpusu Pancernego gen. Heinza Guderiana - bohatera wojsk pancernych III Rzeszy.

Trzecia prelekcja dotyczyła walk z oddziałami Armii Czerwonej, która po 17 września wkroczyła na terytorium II Rzeczypospolitej. Dawid Golik (OBEP IPN Kraków) przedstawił udział w walkach 101. Pułku Ułanów, wchodzącego w skład Grupy Operacyjnej „Wołkowysk”, który wstąpił się już podczas obrony Grodna, a szczególnie w trakcie zażartej bitwy nocnej z udziałem kawalerii, czołgów i piechoty we wsi Kodziowce. Na zakończenie opowiedział losy dowódcy 2. Szwadronu 101 Pułku Ułanów rtm. Narcyza Łopianowskiego, m.in. późniejszego „cichociemnego”, dowódcy obrony pododcinka „Sarna” w Śródmieściu podczas Powstania Warszawskiego, zmarłego w 1984 r. w Vancouver w Kanadzie.

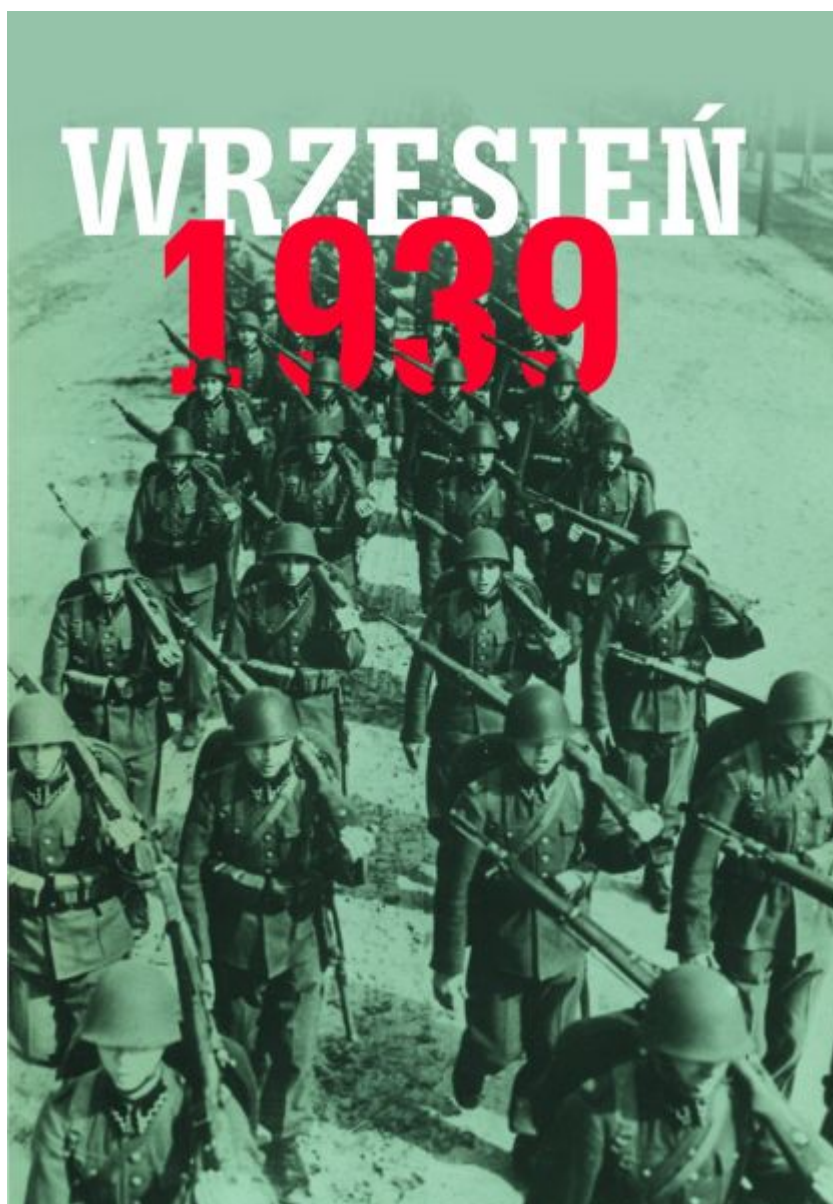
Jako ostatni wystąpili uczniowie z I Liceum w Chrzanowie: Katarzyna Zięba, Remigiusz Ziarno i Karol Orczykowski. Pomysł włączenia młodzieży licealnej do udziału w sesji jest jedną z nowych form aktywizacji młodych ludzi, zaproponowanych w ramach programu edukacji patriotycznej w województwie małopolskim. Licealiści zaprezentowali temat heroicznej obrony odcinka Wizna, podczas której 720 osobowa załoga polskiej obrony pod dowództwem kpt. Władysława Raginisa przez 3 dni odpierała w nierównej walce atak niemieckiego agresora - XIX Korpusu Pancernego gen. Heinza Guderiana. Ze względu na ogromną dysproporcję sił, czas trwania obrony oraz niespotykany opór obrońców bój pod Wizną określany jest często polskimi Termopilami, na podobieństwo do bitwy pod Termopilami w 480 r. p.n.e., w której 300 Spartan pod wodzą króla

Leonidasa miało za zadanie powstrzymać ogromną, prawie 500-tysięczną armię Persów.

Pod koniec sesji odbyło się losowanie nagród w ogłoszonym na początku konkursie, w którym zadaniem uczniów było udzielenie prawidłowej odpowiedzi na cztery pytania (po dwa z pierwszych referatów). Nagrodami były między innymi plakaty „Poland first to fight”, przekazane w tym celu przez Stowarzyszenie „Wizna 1939”, zaprojektowane w ramach obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej, oraz płyty CD „39/89 L.U.C/ ZROZUMIEĆ POLSKĘ”. Wizytator krakowskiego Kuratorium Oświaty Anna Pawlikowska-Wójcicka oraz prowadzący sesję dr hab. Jan Rydel, profesor UJ, wylosowali dziesięcioro szczęśliwych uczniów.

Na zakończenie odbył się pokaz 10 minutowego filmu „Szwedzka lekcja historii”, w którym członkowie zespołu Sabaton zwiedzając Wiznę, opowiadali, jakie wrażenie wywarła na nich historia obrony odcinka Wizna, a także inne znane im bohaterskie epizody z historii Polski okresu II wojny światowej.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Dyrektor Instytutu Historii UJ prof. Stanisław Sroka

Dyrektor Oddziału IPN w Krakowie dr Marek Lasota

Wicekurator Agata Szuta